

LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA KOTISALETTI MARRASKUU 2019

Tekijä Krista Kinnunen
Soiten lääkehoitosuunnitelman pohjalta

SISÄLLYS

1 LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA KOTISALETTI 2019

1.1 Johdanto

2 LÄÄKEHOIDON OSAAMISEN VARMISTAMINEN JA TÄYDENNYSKOULUTUS

2.1 KotiSaletin henkilöstön koulutus, täydennyskoulutus ja perehdytys

2.2 Vastuut velvollisuudet ja työnjako

2.3 Osaamisen varmistaminen lääkeshoidossa

3 LÄÄKKEET JA LÄÄKEHOIDON TURVALLISUUS

3.1 Suuren riskin lääkkeet

3.2 Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet ja huumaavat lääkkeet

3.3 Samalta näyttävät ja kuulostavat lääkkeet

3.4 Lääkehoidon haitoille erityisen alttiit potilaat

3.5 Potilaan lääkehoitosuunnitelma ja henkilökohtaiset lääkkeet

4 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN

4.1 Lääkkeen määrääminen

4.2 Lääkkeiden hankinta, tilaaminen ja toimittaminen

4.3 Lääkkeiden käyttökuntoon saattaminen ja jakaminen potilasannoksiin

4.4 Lääkkeiden säilyttäminen

4.5 Lääkitystiedon siirtäminen toiseen hoitopaikkaan

4.6 Vaikutusten seuranta ja arviointi

4.7 Lääkehoidon toteuttamisen kirjaaminen

4.8 Lääkkeiden hävittäminen, lääkepalautukset ja lääkejätteet

4.9 Toimintaohje epäiltäessä lääkevarkautta tai

päihteiden alaisena työskentelyä

5 LÄÄKITYSLISTAN JA LÄÄKEHOIDON TARKISTAMINEN JA ARVIOINTI

5.1 Huumausaineet ja PKV lääkkeet

5.2 Potilaan ja omaisten ohjaus lääkehoitoprosessin eri vaiheissa

6 LÄÄKEHUOLLON TEKNISET ERITYISRATKAISUT

6.1 Potilaskohtainen annosjakelupalvelu

6.2 Lääkkeen antamiseen käytettävät laitteet ja tarvikkeet

7 POTILAAN OIKEUDET ILMOITTAA HAITOISTA

7.1 Lääkehoitoon liittyvien vaaratapahtumien raportointi

7.2 Lääkkeiden haittavaikutusten ilmoittaminen

7.3 Riskien hallinta KotiSaletissa

LIITE 1. lääkehoidon perehdytysuunnitelma

LIITE 2. Vanhusten lääkehoidosta

LIITE 3. Potilaan ja hänen omaisensa opastuksen tarkistuslista

LIITE 4. Soiten ohje Lähihoitajaopiskelijan lääkehoidon perehdytys

LIITE 5. KotiSaletin hoito- ja palvelusuunnitelma

KOTISALETIN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA

1.1 Johdanto

KotiSaletin palvelut ovat joustavia asiakkaiden koteihin tarjottuja yksilöllisenä palveluna tai monipuolisina palvelupaketteina kertaluontoisesti tai määräaikaisesti toteutettuja palveluita. Ammatillaisen tarjoamia palveluita samasta paikasta saman ihmisen tekemänä. Palveluihin kuuluu kotipalvelu, kotipalvelun tukipalvelut, henkilökohtainen apu jalkahoito, lastenhoito sekä sosiaalinen kuntoutus ja ammattijärjestäjäpalvelu Tulevaisuudessa toiminnan kasvaessa henkilökuntamäärä pidetään korkeintaan viidessä henkilössä. Palvelu on tarkoitettu yksityishenkilöille, lapsiperheille, vanhuksille, mielenterveys/päihdekuntoutujille tai tahoille jotka haluavat ostaa sosiaalista kuntoutusta. Palvelua toteutetaan resurssien mukaan Soiten palvelualueella.

2 LÄÄKEHOIDON OSAAMISEN VARMISTAMINEN JA TÄYDENNYSKOULUTUS

2.1 Kotisaletin henkilöstön koulutus, täydennyskoulutus ja perehdytys

KotiSaletissa lääkehoitoa toteuttaa yrityksen omistaja ja yrittäjä nimikesuojattu lähihoitaja ja sosionomi YAMK Krista Kinnunen. Lääkehoidon päivitetty osaaminen on suoritettu Mediecon Lääkehoidon teoriakurssilla (Medieco 9/2019), johon sisältyivät myös lääkelaskut. Osaaminen on todennettu lääkehoidon tentillä. Kliininen lääkehoidon osaaminen arvioidaan käytännön näytöillä, jotka on suoritettu lokakuussa 2019. Tästä saadaan kirjallinen lääkelupa.

Kotisaletissa tämä lääkehoitosuunnitelma liitteineen on osa perehdytysuunnitelmaa mahdollisen uuden työntekijän tai opiskelijan kohdalla. Lääkelupa uusitaan viimeistään viiden vuoden kuluttua eli vuoden 2024 lopussa.

2.2 Vastuut velvollisuudet ja työnjako

Lähihoitajan työtehtäviin KotiSaletissa kuuluu enteraalisesti annosteltujen lääkkeiden jakaminen potilasannoksiin sekä tarvittaessa lääkkeen pistäminen ihon alle ja lihakseen. Alla olevassa taulukossa on merkitty lisäksi sosionomin oikeudet lääkehoidon toteuttamisessa, koska Kotisaletin yrittäjällä on myös sosionomi tutkinto. KotiSaletin yrittäjä Krista Kinnunen saa jakaa PKV-lääkkeistä vain seuraavia yleisimmin iäkkäiden kotihoidossa esiintyviä PKV -lääkkeitä: Imovane, Opamox, Panacod, Tramal.

LIITE 1. Lääkehoidon perehdytysuunnitelma

KotiSaletin henkilöstön vastuut, velvollisuudet ja työnjako
Taulukko3

Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö (tutkinto)	Vastuu lääkehoidossa (tehtävät)	Osaamisen varmistaminen ja tarvittava täydennyskoulutus	Näytön vastaanottaja / Lääkeluvan myöntäjä
Lääkehoidon koulutuksen saanut nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö lähihoitaja	Potilaan lääkityslistan ajantasaisuuden tarkistus ja riskitietojen selvittäminen, lääkehoidon tarpeen ja muutostarpeen tunnistaminen, lääkehoidon toteutus,	Lääkehoidon perusteet (teoriaperusta ja lääkelaskenta) (näyttö)	Näytön vastaanottaja: Kokenut lääkehoitoa toteuttava laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö

lähihoitaja	lääkehoidon toteutumisen ja vaikutuksen seuranta, lääkehoidon dokumentointi ja lääkehoidon toteutukseen liittyvä välitön lääkehoidon ohjaus		
Sosiaalialan ammattihenkilö, jonka peruskoulutukseen on sisällytetty laajuudeltaan vähintään nimikesuojatun terveydenhuollon ammattihenkilön lääkehoidon osaamisvaatimukset, esim. sosionomi AMKtutkinnon suorittaneista	Osallistuminen lääkehoidon toteuttamiseen, mikäli on saanut siihen riittävän lääkehoidon koulutuksen ja osaaminen on varmistettu	Lääkehoidon perusteet (teoriaperusta ja lääkelaskenta) (näyttö)	Näytön vastaanottaja: Kokenut lääkehoitoa toteuttava laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö

2.3 Osaamisen varmistaminen lääkehoidossa

KotiSaletin lääkehoidossa edellytettävä osaaminen kartoitetaan, koulutustarpeet arvioidaan ja osaamista ylläpidetään, kehitetään ja seurataan terveydenhuoltohenkilöstön täydennyskoulutusta koskevien säännösten ja valtakunnallisen suosituksen mukaisesti. KotiSaletin omistajan/yrittäjän tehtävänä on varmistaa, että lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvalla henkilöstöllä, esimerkiksi sijaisella on tarvittava osaaminen ja oikeanlaiset olosuhteet. Jos henkilö on ollut poissa hoitotyöstä 3 vuotta, tulee lääkelupa uusua. Henkilökohtaisen avun puolella työskentelevät avustajat, jotka eivät osallistu lääkehoitoon käyvät Mediecon - ei lääkehoitoon kouluttamattomille- tarkoitetun kurssin. Opiskelija lääkehoidon toteuttajana löytyy lääkehoitosuunnitelman lopusta **LIITE 4**.

3 LÄÄKKEET JA LÄÄKEHOIDON TURVALLISUUS

Lääkehoidon toteuttajan tulee koulutuksensa ja perehdytyksen perusteella osata:

seurata lääkehoidon vaikutuksia hoidon aikana ja sen jälkeen seurata lääkkeiden yhteisvaikutuksia ja sivouireita raportoida lääkehoidon vaikutuksista ja haittatapahtumista neuvoa ja ohjata potilasta.

3.1 Suuren riskin lääkkeet

Riskilääkkeeksi eli erityistä tarkkaavaisuutta vaativaksi lääkkeeksi kutsutaan lääkettä, jonka annosteluun, käsittelyyn ja säilytykseen liittyy turvallisuuden kannalta erityisiä riskejä tai väärinkäytön mahdollisuus. Tällaisia voivat olla esimerkiksi harvoin käytettävät lääkkeet, laskimoon annettavat lääkkeet sekä lääkkeet, joiden terapeuttinen leveys (suurimman turvallisen ja pienimmän tehoavan hoitoannoksen välinen ero).on kapea. Myös uudet lääkkeet, voivat olla riskilääkkeitä. Suuren riskin lääkkeiksi luokitellaan PVK- lääkkeet (pääasiassa keskushermostoon vaikuttava lääkkeet).

Taulukossa on listattu KotiSaletin asiakkailta mahdollisesti käytössä olevia suuren riskin lääkkeitä, jotka täytyy tietää. KotiSaletin yrittäjä Krista Kinnunen saa jakaa PKV lääkkeitä rajoitetusti vain

seuraavia yleisimmin iäkkäiden kotihoidossa esiintyviä PKV -lääkkeitä: Imovane, Opamox, Panacod, Tramal.

Lääkeaineita tai -ryhmiä, joihin liittyy vakavia haittoja, yleisyys järjestyksessä.

Taulukko 1

Virhe aikuisten lääkeshoidossa johti kuolemaan(Saедder ym. 2014)	Virhe aikuisten lääkeshoidossa johti johonkin seuraavista: -- sairaalahoitoon joutuminen, pitkittynyt sairaalahoito, hengenvaara tai vammautuminen (Saедder ym. 2014)	Ensisijaiseksi kuolinsyyksi oikeuskemiallisessa tutkimuksessa listatut (Ojanperä ym. 2015)
1. metotreksaatti	metotreksaatti	buprenorfiini
2. varfariini	teofylliini	tramadoli
3. opioidit	tulehduskipuläkkeet	kodeiini
4. digoksiini	opioidiit	amitriptyliini
5. teofylliini	digoksiini	levomepromatsiini
6. oraaliset antikoagulantit	asetyyliisalisyylihapo	tsopikloni
7. asetyylisalisyylihapo	diureetit	fentanyyli
8. tulehduskipuläkkeet	epilepsialäkkeet	ketiapiini
9. beetasalpaajat	beetasalpaajat	mirtatsapiini
10. antibiootit	varfariini	metadoni

Avohoitoon tarkoitettu suuren riskin lääkkeiden lista (ISMP 2015b) poikkeaa edellisestä siten, että siihen kuuluvat mm. Hiv-läkkeet, solunsalpaajat, diabeteslääkkeet (ml. insuliinit), immunosuppressantit ja opioidit.

Lääkkeen antamisessa suositellaan käytettäväksi WHO:n suosittamaa viiden oikean listaa (ISMP, 1997):

oikea lääke

oikea lääkkeenantoreitti

oikea aika

oikea annos

oikea potilas.

Lisäksi tähän viiden listaan voidaan lisätä vielä oikea ohjaus ja dokumentointi.

Lääkkeiden sijoittelussa otetaan huomioon mahdolliset riskitilanteet ja elvytyslääkkeiden nopea saatavuus tarvittaessa. Sekaantumisen estämiseksi kotona säilytetään vain toiminnan kannalta mahdollisimman pientä määrää erilaisia lääkkeitä (Conseil d'Europe 2006). Lääkkeitä säilytetään seuraavasti:

-Riskiläkkeet sijoitetaan erilleen

-Keskenään näköisnimiset (LASA = Look-Alike, Sound-Alike) lääkkeet sijoitetaan erilleen.

-Myös hitaasti imeytyvien entero- tai depot-valmisteiden ja nopeammin imeytyvien kapselien tai tablettien sekaantumisen vaara otetaan huomioon.

3.2 Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet ja huumaavat lääkkeet

Varsinaisten huumausaineiden lisäksi pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat (PKV) lääkkeet voivat farmakologisten ominaisuuksiensa perusteella altistaa väärinkäytölle, ja ne ovat siksi myös riskilääkkeitä. Ajantasaiset tiedot lääkkeistä voi tarkistaa esimerkiksi Duodecimin Lääketietokannasta (Terveysportti.fi) ja Fimean sivuilta. KotiSaletin henkilökunta joutuu tekemisiin PKV- lääkkeiden kanssa toistuvasti ja tietoisuus näistä lääkkeistä sekä niiden vaikutusmekanismeista on oltava vaikka suurin osa niistä ei kuuluukaan KotiSaletin vastuulle.

3.3 Samalta näyttävät ja kuulostavat lääkkeet

Nimen kirjoitusasultaan tai pakkauksiltaan toisiaan muistuttavat tai puhutulta nimeltään samalta kuulostavat lääkkeet muodostavat oman riskilääkeryhmänsä: näköisnimiset lääkkeet (LASA = Look-Alike, Sound-Alike) (Gabriele 2006). Näiden lääkkeiden kanssa KotiSaletin henkilökunta joutuu tekemisiin toistuvasti ja tietoisuus näistä lääkkeistä sekä niiden vaikutusmekanismeista on oltava vaikka ne eivät kuuluukaan KotiSaletin vastuulle.

Lasa- lääkkeitä ovat esimerkiksi:

**Cefuroxime/Ceftriaxon,
Metformin/Metronidazole,
Novomix/Novorapid,
Morphin 20 mg/ml / Morphin 2 mg/ml
Oxynorm/Oxycontin
Primaspan/Primperan
Solu-Cortef/Solu-Medrol
Alla esimerkkikuvia Lasa- lääkkeistä.**

Cefuroxime	Ceftriaxon
Primaspan	Primperan
Solu-Cortef	Solu-Medrol
Oxynorm	Oxycontin
Metformin	Metronidazole
Novomix	Novorapid
Morphin 20mg/ml	Morphin 2mg/ml

3.4

Ulkonäöltään samakaltaistenlääkkeiden sijoitteluun ja määräyksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota sekaannusten välttämiseksi.

3.4 Lääkehoidon haitoille erityisen alttiit potilaat

Potilaan lääkityksessä pitää ottaa huomioon sekä pitkäaikainen että akuutti sairaus. Joskus potilaan ominaisuudet, kuten ikä tai perussairauteen liittyvä munuaisten tai maksan vajaatoiminta, lisäävät lääkehoidon riskejä.

Vanhuksilla yleisesti käytettyihin, mutta haitallisiksi laskettaviin lääkeryhmiin kuuluvat esimerkiksi sedatiiviset tai antikolinergisesti vaikuttavat lääkkeet, joiden kiusallisiin haittavaikutuksia kuuluvat esimerkiksi ummetus, virtsavaivat ja muistihäiriöt. WHO suosittelee, että iäkkäille tulisi määrätä enintään neljä lääkeainetta. Laitoshoidossa vastaavana rajana on pidetty kahdeksaa lääkettä. Monille lääkkeille tyypillisiä sivuvaikutuksia ovat esimerkiksi pahoinvointi, ripuli, ihottumat, väsymys ja tarkkaavaisuuden väheneminen. Kun vanhus vaikuttaa sekavalta, väsyneemmältä, hänellä on näköhäiriöitä, huimausta, kaatuilua, ortostaattista hypotoniaa (verenpaineen lasku ylös noustessa) tai virtsaamisongelmia on syytä epäillä lääkeaineen haittavaikutuksia. Iäkkäille käyttökelpoisista ja toisaalta vältettävistä lääkkeistä saa tietoa Fimean:

[Lääke 75+https://www.fimea.fi/laakehaut_ja_luettelot/laake75-](https://www.fimea.fi/laakehaut_ja_luettelot/laake75-) Tai [terveyskyla.fi](https://www.fimea.fi/terveyskyla)

Lääkehoitosuunnitelman liitteenä on taulukko tyypillisimmistä ikäihmisten lääkkeistä

Liite 2

3.5 Potilaan lääkehoitosuunnitelma

Potilaan lääkehoitosuunnitelmasta on käytävä ilmi jokaisen lääkkeen nimi ja vahvuus, lääkemuoto ja antoreitti, annostusohje, hoidon kesto, lääkkeenkäyttötarkoitus. Yksinkertaisimmillaan potilaskohtainen lääkehoitosuunnitelma on resepti tai ajantasainen lääkityslista. Potilasta ohjataan ylläpitämään itse ajantasaista lääkelistaa ja kirjaamaan siihen lääkkeiden lisäksi myös käyttämänsä itsehoitovalmisteet, luontaistuotteet ja ravintolisät sekä saamansa rokotteet.

sekä lääkkeen määrääjän nimi. Kotihoidossa lääkevalikoima koostuu asiakkaiden henkilökohtaisista lääkkeistä. Lääkkeet säilytetään siten, etteivät eri henkilöiden lääkkeet voi sekaantua keskenään. Asukkailla saattaa olla samanaikaisesti hankittuna samaa vaikuttavaa ainetta olevia lääkkeitä eri kauppanimellä, mikä saattaa aiheuttaa turvallisuusriskin. Henkilökohtaiset lääkedosetit, joihin lääkeannokset jaetaan, tai annosjakelun annospussit voivat osaltaan lisätä lääkehoidon turvallisuutta. Lääkkeet tulee säilyttää niin, etteivät asiaan kuulumattomat henkilöt pääse niihin käsiksi.

4 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN

KotiSäletin kirjaamiskäytäntö asiakkaan luona toteutuu asiakkaan omaan lääkityslistaan merkitsemisellä. Ellei asiakkaalla ole lääkityslistaa, voidaan se hankkia esim. apteekista tai käyttää omaa vihkoa. kaksoistarkistus tehdään aina, kun se on mahdollista. Jos asiakkaan luokse on tulossa myös toinen hoitotaho, jätetään sille tarkistettavaksi asiakkaan seuraava lääke ja merkitään oma tarkastus ylös.

4.1 Lääkkeen määrääminen

Lääkärin ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetulla henkilöllä on oikeus määrätä lääkkeitä ihmiselle lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten. Laillistetulla sairaanhoitajalla, terveydenhoitajalla tai kättilöllä voi tietyin ehdoin olla rajattu lääkkeen määräämisen oikeus (asetus 1088/2010, 5 §). Reseptin antaminen tai uudistaminen kotihoidossa edellyttää lääkehoidon tarpeen arviointia ja lääkityksen tarkistamista. Reseptiä ei ole aiheellista antaa tai uudistaa pelkän puhelinkontaktin perusteella, ellei lääkäri tunne kyseistä potilasta hyvin ja ole varmistunut lääkehoidon tarpeesta ja tarkoituksenmukaisuudesta (asetus 1088/2010, 3. luku, 10 §) potilastietojärjestelmään kirjattujen tietojen perusteella. Lukuun ottamatta huume- ja PKV-lääkkeitä reseptin voimassaoloaika on kaksi vuotta. Lääkärin on arvioitava asiakkaan lääkehoidon tarkoituksenmukaisuus vähintään kahden vuoden välein. KotiSäletin henkilökunta opastaa asiakasta tarvittaessa sähköisen lääkemääräyksen kanssa. Jos kyseessä on esimerkiksi iäkkäämpi henkilö, jolle ei ole tuttua sähköisen lääkeresepin löytäminen ja asioiminen internetissä.

Sekaantumisvaara näköisnimisten sekä hitaasti imeytyvien entero - tai depot- valmisteiden ja nopeammin imeytyvien kapselien tai tablettien välillä tulee myös ottaa huomioon. (esim. lääkelasien värikoodi, eri säilytyspaikat). Lääkityspoikkeamissa ja muista lääkehoidon kysymyksissä ollaan yhteydessä kotisairaanhoidon yhdessä asiakkaan kanssa. Potilasohjeessa tulee olla ainakin potilaan nimi ja syntymäaika, lääkevalmisteen nimi ja lääkeaine sekä sen vahvuus ja lääkemuoto, käyttöaihe ja annostus, tieto lääkkeen määrästä, lääkkeen määräjän tai terveydenhuollon toimintayksikön yhteystiedot ja lääkemääräyksen laatimispäivä. Mikäli potilas haluaa salata lääkemääräyksen, on potilasohjeessa oltava siitä merkintä.

Potilaan siirtyessä avohoitoon osastohoitojakson päättyessä, lääkäri tarkistaa potilaan lääkityksen, kirjaa tarvittavat muutokset, lopettaa tarpeettomat lääkkeet ja kirjoittaa mahdolliset uudet reseptit sekä reseptien korjaukset Reseptikeskukseen. Lääkkeiden kauppanimet on syytä palauttaa sairaalahoitoa edeltäviin kauppanimiin, jos mahdollista. Näistä mahdollisista muutoksista on myös KotiSaletin henkilökunnan oltava tietoinen, jotta osataan opastaa asiakasta muuttuneiden lääkkeenottoaikojen ja annostusten suhteen.

4.2 Lääkkeiden hankinta, tilaaminen ja toimittaminen

Kotihoidossa potilaan tai asiakkaan lääkkeet hankitaan pääasiassa avohuollon apteekista. Mikäli potilaan itsensä kustannettavat lääkkeet hankitaan hänen puolestaan, toimitaan Kanta- sivuston asiointiohjeen <https://www.kanta.fi/asiointi-toisen-puolesta> (Toisen puolesta asiointi) mukaan Liite 1. KotiSaletin lääkkeiden hankinta, tilaaminen ja kuljetus on yrittäjä/lääkevastaava Krista Kinnusen vastuulla. Kaikissa lääkkeiden hankkimiseen, tilaamiseen ja kuljettamiseen liittyvissä vaiheissa varmistutaan siitä, että lääkkeet eivät joudu asiattomien käsiin, potilaiden tietosuoja toteutuu ja lääkkeet kuljetetaan asianmukaisesti eivätkä esimerkiksi kylmäsäilytystä edellyttävät tuotteet altistu lämmölle. Sairaala-apteekki tai lääkekeskus ohjeistaa laitoksiin normaalin aukiolon ulkopuolella tehtävät lääketoimitukset. KotiSaletin lääkevastaavana toimii yrittäjä Krista Kinnunen.

4.3 Lääkkeiden käyttökuntoon saattaminen ja jakaminen potilasannoksiin

Lääkkeet voidaan puolittaa, murskata ja liettää vain, mikäli tämä on sallittu kyseistä lääkettä koskevassa, valmistajan antamassa ohjeessa. Tarvittaessa asia tarkistetaan sairaala-apteekista, lääkekeskuksesta tai avohuollon apteekista. Murskaamisesta ja liettämisestä tehdään merkintä potilaan lääkelistaan. Tarvittaessa otetaan yhteys kotisairaanhoidon. Lääkkeet jaetaan potilaskohtaisiin annoksiin ajantasaisen lääkityslistan mukaisesti. Potilaan lääkkeet voidaan jakaa lääkelaseihin, dosettiin tai annosjakelupusseihin. Tabletti- ja kapselilääkkeisiin ei saa koskea paljain käsin. Lääkkeet otetaan lääkepurkista pinseteillä tai lusikalla ja läpipainopakkauksessa olevat lääkkeet tiputetaan suoraan lääkelasiin/dosettiin. Lääkkeet puolitetaan aina käyttämällä puolittajaa. Lääkepurkin sisältöä laskettaessa voidaan käyttää apuna kertakäyttöistä paperialustaa. Dosetteihin tai annosjakelupusseihin jaettujen lääkkeiden lisäksi tarkistetaan, onko potilaalla erikseen jaettavia, esimerkiksi kuuriluontoisia lääkkeitä. Teräviä instrumentteja KotiSaletissa on lähinnä Diabeteksen hoidossa tarvittavat potilaan omat pistosneulat.

- Kotihoidossa lääkkeet voi olla jaettu valmiiksi dosetteihin kotisairaanhoidon toimesta. Ellei näin ole voi KotiSaletin lääkevastaava Krista Kinnunen jakaa ne dosetteihin
- KotiSaletin toimesta huolehditaan lääkkeen ottaminen oikeaan aikaan
- lääkkeitä ja lääkevalmisteita, jotka eivät säily pakkauksesta pois otettuna (esim. kylmäkuivatut tabletit) ei jaeta valmiiksi.
- Porettabletit sekä isot purutabletit jaetaan omiin lääkelaseihinsa, ettei potilas vahingossa niele niitä kokonaisina.

Lääkkeenjaon paikaksi valitaan mahdollisimman puhdas jarauhallinen paikka kotiympäristöstä esimerkiksi kodinhoitohuone tai keittiön taso.

- välineiden (lusikka, pinsetit, puolittaja) puhtaus varmistetaan ja kädet desinfioidaan. Tablettien puolittaja desinfioidaan eri lääkkeiden puolittamisen välillä. Lopuksi kaikki lääkkeenjaossa käytetyt välineet pestään.
- Oraaliliuokset jaetaan säilyvyysajan puitteissa kannellisiin lääkelaseihin (esim. Levolac mahd. Lähellä käyttöajankohtaa) tai ruiskuihin, joihin on merkitty potilaan nimi, antoajankohta ja sisältö. Ruiskuihin merkitään myös antoreitti sekaantumisen välttämiseksi.
- Peräpuikot, emätinpuikot ym. jaetaan valmiiksi päivän lääkkeiden viereen. Folioita ei avata valmiiksi.
  - lääkkeen nimi ja vahvuus
  - potilaan nimi, päivämäärä ja kellonaika, jolloin lääke on vedetty ruiskuun

4.4 Lääkkeiden säilyttäminen

Lääkkeitä säilytetään aina niille soveltuviissa lämpötiloissa valmistajan ohjeen mukaisesti, ja lämpötilaa seurataan dokumentoidusti. Oikeat säilytysolot tarkistetaan lääkkeen valmisteyhteenvedosta tai apteekista ja kirjataan ylös. Huolehditaan valolle, lämmölle, kosteudelle tai epäpuhtauksille herkkien lääkeaineiden, kuten injektioiden ja infuusioiden, säilyttämisestä jääkaapissa tai lääkekaapissa ja seurataan, etteivät asiattomat henkilöt pääse lääkkeiden säilytyspaikkoihin. Lääkevastaava Krista Kinnunen huolehtii asiakkaan kotona olevan lääkekaapin säännöllisestä tarkastamisesta ja varmistaa, ettei siellä ole vanhentuneita tai käytöstä poistettuja lääkkeitä. KotiSaletin kotihoidossa sovitaan lääkkeille oma paikka, josta asiakas itse saa otettua lääkkeensä tarvittaessa, jos näin on sovittu.

Lääkkeiden säilytyslämpötilat:

huoneenlämpö +15 - +25C

jääkaappi +2 - +8C

pakastin alle -15C

Suurin osa lääkkeistä säilytetään huoneenlämmössä. Valolta suojassa säilytys tarkoittaa yleensä sitä, että esim. lääkepulloit säilytetään alkuperäispakkauksessa.

4.5 Lääkitystiedon siirtäminen toiseen hoitopaikkaan

Jos potilas siirretään esimerkiksi osastohoitoon varmistetaan, että potilaalla/asiakkaalla on oma lääkelista mukana. Jatkuvuudesta on pidettävä huolta myös potilaan kotiutuessa esimerkiksi avohuollon apteekkien aukioloajan ulkopuolella. Lääkkeitä voidaan hoidon jatkuvuuden varmistamiseksi luovuttaa potilaan hoitoyksiköstä. (Taulukko 2.) Lääkkeen mukana annetaan seuraavat tiedot: potilaan ja lääkkeen nimet sekä käyttötarkoitus-, annostus- ja säilytysohjeet. Yhteenveto potilaalle annetusta hoidosta jatkohoito-ohjeineen toimitetaan potilaalle sekä jatkohoitopaikkaan tai muuhun paikkaan, josta on potilaan kanssa sovittu, potilaan suostumuksen mukaisesti ja viipymättä.

Taulukko 2

Velvoittava normi	Sairaala-apteekista tai lääkekeskuksesta potilaalle vastikkeetta toimitettavat lääkkeet
Läkelaki (395/1987), 65 §	Hoidon aloittamista tai sen keskeytymätöntä jatkamista varten tarvittavat lääkkeet (esim. päivystyksessä aloitettu lääkitys tai potilassiirrot työyksiköstä toiseen), huumausaineriippuvaisten henkilöiden vieroitus-, korvaus- ja ylläpito-hoidon toteuttamiseksi tarpeelliset lääkkeet.
Terveystieteiden lain (1326/2010), 13 §, 26 §	Kansanterveydelliseen valistustyöhön ja

	raskauden ehkäisyneuvontaan käytettävät lääkkeet Suun terveydenhuollon valistus- ja ehkäisytoimintaan käytettävät lääkkeet
Tartuntatautilaki (583/1986), 25 §	Tartuntatautiin ehkäisyyn käytettävät rokotteet
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), 5 §, 4. kohta	Yleisvaarallisen tartuntataudin hoitoon määrätty lääkkeet, Hiv infektion, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektion hoito sekä ilmoitettavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrätty lääkkeet

4.6 Vaikutusten seuranta ja arviointi

KotiSaletin työntekijä arvioi lääkehoidon vaikutuksia mm. seuraamalla potilaan tilaa. Esimerkiksi verenpaineen mittauksen ja painon seurannan avulla. Havainnoidaan kuinka paljon asiakas/potilas käyttää lääkkeitä avohoidossa itsenäisesti sekä keskustellaan asiakkaan kanssa hänen kokemistaan lääkkeen vaikutuksista ja haitoista. Lääkehoidon vaikutuksia seuraavat potilaan lisäksi kaikki hänen hoitoonsa osallistuvat. On tärkeää, että kaikki potilasta hoitavat ammattihenkilöt osaavat tunnistaa mahdolliset ongelmatilanteet ja varmistavat tiedon välittymisen muille hoitoon osallistuville henkilöille ja potilaalle itselleen tai hänen läheisilleen. Lääkäri vastaa lääkehoidon vaikuttavuuden arvioinnista.

4.7 Lääkehoidon toteuttamisen kirjaaminen

Potilasasiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä tulee käydä ilmi, miten lääkehoito on toteutettu ja onko sen aikana ilmennyt jotain erityistä. KotiSaletin hoito- ja palvelusuunnitelma löytyy liitteistä, LIITE 5. Lääkehoidon toteuttamisessa tämä edellyttää lääkkeenantokirjausta ja lääkehoidon vaikutuksista tehtyjen havaintojen kirjaamista. Opiskelijan tekemät merkinnät hyväksyy KotiSaletissa Krista Kinnunen. (Asetus 298/2009.) KotiSaletissa on yhdenmukaiset kirjaamiskäytännöt, jotta antokirjausmerkinnät ovat mahdollisimman yksiselitteiset. Lääkehoidon vaikutukset kirjataan potilaan kotona olevaan lääkityslistaan. Henkeä uhkaaviksi lääkereaktioiksi kirjataan anafylaktiset tai muut henkeä uhkaavat lääkeainereaktiot, jotka aiheuttavat hengenvaaran. Diagnoosin lisäksi lääkeainereaktioista kirjataan joko valmisteen kaupp nimi tai vaikuttava lääkeaine. Tällainen riski on kriittinen ja pysyväisluonteinen. Allergiat ja lievemmat reaktiot (esim. nokkosihottuma) kirjataan hoidossa huomioitaviksi riskeiksi. Jos kyseessä on odotettu, lääkkeen yleinen haittavaikutus, ei sitä kirjata riskitiedoksi, mutta havainto merkitään esimerkiksi päivittäismerkintään (Mäkelä-Bengs, 2015, luku 10.2.1 ja 17.2.4).

4.8 Lääkkeiden hävittäminen, lääkepalautukset ja lääkejätteet

Avohuollon apteekista hankitut lääkkeet palautetaan avohuollon apteekkiin. Avohoidossa/kotihoidossa on huomioitava, että lääkkeet ovat henkilökohtaisesti potilaan omaisuutta eikä niitä saa antaa toiselle potilaalle. Käyttämättä jääneet tai tarpeettomat lääkkeet toimitetaan apteekkiin hävitettäväksi. Asiakkaan kanssa palvelusopimusta tehtäessä sovitaan yhdessä, miten potilaalle tarpeettomat lääkkeet hävitetään ja kirjataan ylös asiakkaan lääkityslistaan.. KotiSaletin yrittäjä/työntekijä Krista Kinnunen saa hävittää kaikkien lääkehuollon palveluita saavien asiakkaiden käyttökelpottomat ja tarpeettomat lääkkeet sovitusti ja tarpeen mukaisesti. KotiSaletin sijaiset, opiskelijat, harjoittelijat ja henkilökohtaiset avustajat eivät voi hävittää lääkkeitä itsenäisesti.

4.9 Toimintaohjeet epäiltäessä lääkevarkautta tai päihteiden alaisena työskentelyä

1. Esimies kutsuu työntekijän kuulemistilaisuuteen varoituksen antamista varten
2. Kuulemistilaisuudesta tehdään pöytäkirja
3. Kuulemistilaisuuden jälkeen annetaan varoitus (rikkeen laatu ratkaisee seuraamuksen)
4. Valviralle tehdään ilmoitus väärinkäytösepäilyistä
5. Tapahtuman toistuesssa työsuhte päätetään

Päihtymyksen aiheuttamaa työkyvyttömyyttä ei pidetä sairauslomaan oikeuttavana sairautena. Jos päihtymys todennetaan, tulee työnantajan huolehtia rikosilmoituksen tekemisestä.

Toimintaohjeet epäiltäessä päihteiden alaisena työskentelyä:

1. Epäily päihdeongelmasta
2. Puheeksiottokeskustelu, laaditaan kirjallinen muistio

Ongelma toistuu

1. Puheeksiottokeskustelu ja kirjallinen kehoitus hakeutua hoitoon
2. Hoitosopimus

Ongelma toistuu

1. Kirjallinen varoitus (kuuleminen ennen varoitusta > irtisanominen)
2. Irtisanominen

5 LÄÄKITYSLISTAN JA LÄÄKEHOIDON TARKISTAMINEN JA ARVIOINTI

Ajantasaiseen lääkitystietoon kuuluvat potilaalle määrätyt osastohoito- ja reseptilääkkeet sekä hänen itsehoitolääkkeensä, rohdosvalmisteensa ja ravintolisänsä sekä kaikkien näiden tosiasiallinen käyttö. Lääkitykseen liittyvien riskitietojen, kuten lääkeallergioiden, tarkistaminen on lakisääteinen tehtävä (asetus 298/2009, 13 §). KotiSaletin toimesta voidaan asiakkaan mahdolliset lääkemutokset ym. epäselvyydet selvittää ja käydä asiakkaan kanssa ymmärrettävästi läpi. Tarvittaessa KotiSaletin toimesta konsultoidaan kotisairaanhoidoa tai lääkäriä. Tarkistus- ja arviointimenettelyjen tavoitteena on varmistaa potilaan asianmukainen ja turvallinen lääkitys sekä potilaan riittävä ymmärrys omasta lääkehoidostaan. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan iäkkäiden lääkahoito on syytä arvioida kokonaisuutena vähintään kerran vuodessa (STM 2007).

Lääkityslista on dokumentti, johon on koottu potilaan käyttämät lääkkeet, itsehoitovalmisteet ja luontaistuotteet annostuksineen ja ottoajankohtineen. Lääkityslistan ajantasaisuuden tarkistus on potilaan tai hänen omaisensa, KotiSaletin ja kotisairaanhoidon yhdessä tekemä tarkistus, jossa varmistetaan, vastaako potilaan käyttämä lääkitys listalla olevia tietoja. Lääkityslistan ajantasaisuus tarkistetaan kotihoidossa myös mahdollisen osastojakson jälkeen kotiuduttaessa mutta aina muutosten yhteydessä. Jos tarkistuksessa havaitaan, että lääkemääräysten, potilastietojärjestelmän ja potilaan tai hänen läheisensä ilmoittaman käytön välillä on ristiriita, niin tiedot on päivitettävä ajan tasalle.

Mikäli lääkityslistan ajantasaisuuden tarkistuksessa huomataan tarve lääkityksen tarkistukseen tai lääkehoidon arviointiin, KotiSaletti huolehtii siitä, että tieto menee kotisairaanhoidolle. Lääkityslistan tarkistava ammattihenkilö kokoaa yhteistyössä potilaan tai hänen asioitaan hoitavan henkilön kanssa tiedot potilaan käytössä olevista lääkkeistä ottoajankohtineen ja annostuksineen. Haastatteleamalla potilasta tai hänen läheistään on mahdollista myös selvittää syyt, miksi potilas ei mahdollisesti käytä hänen sairautensa kannalta oleellista lääkitystä. Myös käytössä olevat rohdosvalmisteet sekä ravintolisät huomioidaan ja merkitään asiakkaan/ potilaan omaan käytössä olevaa lääkityslistaan.

5.2 Huumausaineet ja PKV lääkkeet

KotiSaletin asiakkaalla saattaa olla määrättyinä huumausaineiksi luokiteltavia lääkkeitä tai PKV-lääkkeitä. KotiSaletti jakaa vain PKV -lääkkeistä vain seuraavia lääkkeitä: rauhoittavat Imovane,

Opamox, kipuläkkeitä Panacod, Tramal. Nämä ovat iäkkäiden kotihoidossa yleisimmin esiintyviä lääkkeitä.

Kotihoidossa on lääkkeiden säilytyspaikka mietittävä tarkasti. Myös helposti väärin käytettävät PKV-lääkkeet (kuten miedot opioidit ja bentsodiatsepiini) tulee säilyttää siten, että lääkitysvirheiden ja väärinkäytön riski minimoidaan. Huumausaineiksi luokiteltavia lääkkeitä ei jaeta valmiiksi lääkelaseihin tai dosetteihin, vaan ne annostellaan juuri ennen potilaalle antamista.

5.3 Potilaan ja omaisten ohjaus lääkehoitoprosessin eri vaiheissa

Potilas havaitsee usein itse parhaiten toivotun lääkevasteen sekä mahdolliset haitta- ja sivuvaikutukset. On tärkeää kysyä näistä potilaalta itseltään tai pyytää häntä ilmoittamaan mahdollisista poikkeamista lääkehoitonsa toteutumisessa tai lääkehoiton vasteesta KotiSaletin henkilökunnalle. Lääkitysturvallisuuden kannalta on myös tärkeää, että potilas pääsee kansalaisen käyttöliittymän avulla katsomaan avohoidossa ja kotihoidossa, jossa potilaat käyttävät itse maksamiaan lääkkeitä, jolloin on suositeltavaa kirjata huumausaineiksi luokiteltavien lääkkeiden kulutus. Näin varmistetaan, että potilaan lääkehoito toteutuu oikein, ja ehkäistään väärinkäyttö. Potilaan ja hänen omaisensa opastuksen tarkistuslista **LIITE3**.

KotiSaletin lääkehoitoon ei kuulu vastuu edellä mainituista lääkkeitä tai niiden hävittämisestä.

6 LÄÄKEHUOLLON TEKNISET ERITYISRATKAISUT

6.1 Potilaskohtainen annosjakelupalvelu

KotiSaletin asiakkaalla saattaa olla käytössä lääkkeiden potilaskohtainen annosjakelupalvelu. Lääkkeiden potilaskohtainen annosjakelu on palvelu, jossa apteekki tai sairaala-apteekki toimittaa potilaan säännöllisesti käyttämät lääkkeet jaeltuina annoskohtaisiin pusseihin tai annostelijoihin esimerkiksi 1–2 viikon erissä. Potilaskohtainen annosjakelu sopii niille potilaille, joilla on useita suun kautta otettavia lääkkeitä säännöllisessä käytössä ja joiden lääkehoito on riittävän vakiintunutta. Annosjakelu on käytössä Soiten kotihoidossa sekä osassa palvelutaloja. Lääkärin tulee tehdä annosjakeluun siirtymisestä aina yksilöllinen hoitopäätös, joka dokumentoidaan asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

6.2 Lääkkeen antamiseen käytettävät laitteet ja tarvikkeet

Lääkehoiton toteuttamisessa kotihoidossa käytettäviä laitteita ja tarvikkeita voivat olla muun muassa infuusioautomaatit, ruokapumput ja muut annostelussa käytettävät tekniset apuvälineet. Kotihoidossa KotiSaletin asiakkaalla esimerkiksi diabeteksen hoitoon tarkoitettavat pumput ja annosteluvälineet ovat tavallisia. Teknisten laitteiden käytössä on huolehdittava mm. siitä, että saadaan riittävä ammattilaisen opastus välineen käyttöön esimerkiksi kotisairaanhoidolta.

-laitteessa tai sen mukana on turvallisen käytön kannalta tarpeelliset merkinnät ja käyttöohjeet

-laitetta käytetään valmistajan ilmoittaman käyttötarkoituksen ja -ohjeistuksen mukaisesti

-laitetta säädetään, ylläpidetään ja huolletaan valmistajan ohjeistuksen mukaisesti ja muutoin asianmukaisesti

-käyttöpaikka soveltuu laitteen turvalliseen käyttöön

-käyttöön toisiinsa yhteen sopimattomia (non-luer lock) tarvikkeita, jotka käytännössä estävät yhdistämästä letkuja väärin. (Cook 2012; Roponen 2014).

7 TOIMET VAARATAPAHTUMAN YHTEYDESSÄ KOTISALETISSA

7.1 Vahingon kohteeksi joutuneen potilaan hoito KotiSaletissa

Vaaratapahtuman sattuessa, pyritään poistamaan vaara minimoimaan vaikutukset. Tapahtuma kirjataan aina myös potilastietojärjestelmään (Soiten käytännöt)ja asiakkaan kotona oleviin dokumentteihin. Jos henkilö saa toiselle henkilölle tarkoitetun lääkeannoksen esimerkiksi lääkejakeluvirheen vuoksi, tai hän kotona vahingossa ottaa toisen perheenjäsenen lääkkeit. Ensisijainen toimintatapa tällaisen virheen havaitsemisen jälkeen on ottaa **välittömästi yhteyttä hoitavaan lääkäriin tai virka-ajan ulkopuolella Keski-pohjanmaan keskussairaalan yhteispäivystykseen. jonka neuvontapuhelin on auki 24/7.**

Yhteispäivystys- Akuuttihoitaja Puh. 06-8264500.

Hoitavan tai päivystävän lääkärin tehtävänä on arvioida tapahtumaan liittyvät riskit ja antaa ohjeet henkilön seurannasta ja mahdollisesta hoidosta.

Jos vaaratapahtumassa on kyse yliannoksesta tai lääkkeen normaaliannoksesta, joka on liian suuri potilaan sietokykyyn nähden, toimitaan Myrkytystietokeskuksen ohjeiden mukaan. Neuvontapuhelin on auki 24/7.

Myrkytystietokeskus puh. 0800147 111 tai 09 471 977

Jos potilaalla on tai hänelle kehittyy voimakkaita oireita, hälytä apua tai hoitolaitosten ulkopuolella Varmista hengityksen ja verenkierron riittävyys ja ryhdy tarvittaessa elvytystoimiin.

Hätäkeskus, puh. 112

Selvitä, mistä aineesta on kysymys.

Selvitä annos

Soita tarvittaessa Myrkytystietokeskukseen (puh. 09 471 977) riskin arviointia varten

Estä myrkyllisen aineen imeytyminen

Anna tarvittaessa lääkehiiltä, jos aine on otettu suun kautta (huom. älä oksennuta)

Huuhtele vedellä, jos ainetta on mennyt silmään tai iholle

7.2 Potilaan oikeudet ilmoittaa haitoista

On suositeltavaa, että potilaalla on mahdollisuus ilmoittaa kokemistaan lääkehoitoon liittyvistä vaaratilanteista hoitoa antaneelle organisaatiolle myös anonyymisti (esim Haipro). Ilmoituksen voi tehdä sähköisesti <https://www.soite.fi/palautejarjestelmat> kautta. Potilaalle annetaan vastine hänen tekemästään ilmoituksesta. Potilas tai hänen omaisensa voi halutessaan tehdä kirjallisen (tai erityisestä syystä suullisen) muistutuksen KotiSaletin yrittäjälle Krista Kinnuselle ja Soiten ostopalvelun ollessa kyseessä Soiten terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle. Johtajan on selvitettävä muistutuksessa kerrottu asia. Hänen on myös aina vastattava muistutuksen tekijälle kohtuullisessa ajassa (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta 1101/2014). Vastauksesta on käytävä ilmi, miten asia on hoitopaikassa selvitetty ja millaisiin jatkotoimiin se on mahdollisesti johtanut. (Potilaslaki 785/1992.) Potilas tai omaiset voivat tehdä edelleen kantelun, mikäli eivät ole tyytyväisiä saamaansa muistutuksen vastineeseen. Kantelu tehdään aluehallintoviranomaiselle tai Valviraan vapaamuotoisesti tai kantelulomakkeella.

Potilas voi tehdä Suomessa tapahtuneista lääkehoitoon liittyvistä haittatapahtumista, joista on aiheutunut hänelle **henkilövahinkoa, korvauspyynnön Potilasvahinkovakuutuskeskukseen**. <http://www.pvk.fi/> Lääkkeen tai rokotteen aiheuttamasta haittavaikutuksesta voi myös hakea korvausta.

Mikäli potilas tai hänen läheisensä ei ole tyytyväinen muistutuksesta saamaansa vastaukseen, hän voi tehdä kantelun. **Kantelu tehdään aluehallintovirastoon tai Valviraan** vapaamuotoisena tai kantelulomakkeella. Valvira käsittelee vain vakavia haittatapahtumia, kuten hoitovirheestä aiheutuneita vaikeita vammautumisia tai kuolemia.

KotiSaletin tehtävänä on avustaa ja opastaa asiakasta mahdollisten ilmoitusten teossa ja perille saattamisessa.

Muita hyödyllisiä www.terveyskyla.fi ja www.terveysportti.fi. Terveysportissa on Duodecimin opas ”Tietoa potilaalle”, jonka alta löytyy mm. ”Potilaan lääkeopas”. Opas kertoo selkokielellä lääkkeen vaikutuksen ja sivuvaikutukset. Esite annetaan tarvittaessa potilaalle mukaan.

7.3 Lääkehoitoon liittyvien vaaratapahtumien raportointi

Jos KotiSaletin asiakkaalle sattuu lääkehoidon vaaratapahtuma KotiSaletin henkilökunnan ollessa asiakkaan luona, apua soitetään ensiksi tilanteen vakavuudesta riippuen yhteispäivystyksen neuvontapuhelimeen tai hätäkeskukseen 112. KotiSaletissa lääkehoitoon liittyvien vaara- ja haittatapahtumien ilmoittaminen kirjataan välittömästi asiakkaan lääkehoitosuunnitelmaan ja raportoidaan kotisairaanhoidolle. Läheltä piti -tilanteet että haittatapahtumat voivat paljastaa haitan syntymekanismien. Läheltä piti tilanteita tarkastelemalla voidaan löytää myös asiat, jotka estivät haittatapahtuman. Tarkoituksena ei ole etsiä syyllistä tai syyllisiä vaan keinoja, joilla vastaava tilanne voidaan tulevaisuudessa estää. KotiSaletti pitää kirjaa kaikista KotiSaletin palveluiden läheltä piti tapahtumista ja vahingoista, joihin myös lääkehoito sisältyy. Mahdolliset kirjaukset käydään heti yksityiskohtaisesti asianosaisten kanssaläpi ja niistä opitaan tulevaisuuden varalle.

7.4 Lääkkeiden haittavaikutusten ilmoittaminen

Jos KotiSaletin asiakkaalla ilmenee lääkkeiden haittavaikutuksia KotiSaletin henkilökunnan ollessa asiakkaan luona, ilmoitetaan siitä ensiksi KotiSaletin yrittäjälle Krista Kinnuselle. Hän ilmoittaa asiasta välittömästi eteenpäin haittavaikutuksen vakavuudesta ja ajankohdasta riippuen, joko soittamalla kotisairaanhoidon tai yhteispäivystykseen.

Lääkkeen haittavaikutuksella tarkoitetaan lääkkeen aiheuttamaa haitallista tai muuta kuin aiottua vaikutusta. Kun potilaalla ilmenee uusi yllättävä oire, kannattaa aina miettiä lääkitystä yhtenä mahdollisena oireen syynä. Lääkkeen haitalliset vaikutukset saattavat tulla ilmi vasta useita vuosia lääkkeen markkinoille tulemisesta, kun lääke tulee laajaan käyttöön erilaisilla potilasryhmillä. Erityisesti ilmoituksia kehoitetaan tekemään niistä tilanteista, joissa

-lääkkeen käytön epäillään tai todetaan aiheuttaneen vakavan haittavaikutuksen

-lääkkeen käytön epäillään tai todetaan aiheuttaneen haitallisen yhteisvaikutuksen toisen lääkkeen kanssa

-haittavaikutus on odottamaton (poikkeaa laadultaan tai voimakkuudeltaan lääkkeen valmisteyhteenvedossa mainituista)

-haittavaikutus on uuden lääkkeen aiheuttama tai sen aiheuttamaksi epäilty

-haittavaikutuksen esiintymistiheys näyttää ilmoittajan mielestä lisääntyvän

-haittavaikutus liittyy lääkitysvirheeseen (esimerkiksi haitta, joka aiheutuu lääkkeen väärästä antoreitistä tai antamisesta väärälle potilaalle)

-haittavaikutus liittyy lääkkeen yliannostukseen

-haittavaikutus liittyy myyntiluvasta poikkeavaan käyttöön, mukaan lukien väärinkäyttö ja työperäinen altistus

7.5 Riskien hallinta KotiSaletissa

KotiSaletissa riskien hallinnalla tarkoitetaan kotona asiakkaan luona toteutettavaan lääkehoitoon liittyviä järjestelmällisiä menettelyjä. Menettelyjen avulla tunnistetaan ja arvioidaan lääkehoitoon liittyviä riskejä sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja säännönmukaiseksi raportoimiseksi. KotiSaletin lääkehoidon riskien hallinnan keskeimpiä asioita ovat:

lähihoitajan lääkehoidon vastuu - enteraalisesti annosteltujen lääkkeiden ja käyttövalmiiden injektio- ja lääkkeiden jakaminen potilasannoksiin

lääketietoisuus LASA ja PKV-lääkkeistä, sekä niiden vaikutusmekanismeista

asiakkaan oikea opastus ja informointi lääkehoidossa vastuun mukaisesti

yhteistyö kotisairaanhoidon ja omaisten kanssa lääkehoidon osalta(tietosuojalaki)

päivittäinen kirjaaminen -sekä kirjaaminen poikkeuksista, läheltä piti tilanteista ja haittavaikutuksista asiakkaan lääkityslistaan/lääkehoitosuunnitelmaan sekä Soitelle informointi/dokumentointi

KotiSaletin riittävä ja tarpeenmukaisesti jatkuva perehdytys mahd. uusien työntekijöiden kohdalla

KotiSaletin henkilökunnan lääkehoidon tietojen päivitys säännöllisesti 5 vuoden välein.

Ymmärrys toiminnasta poikkeus- ja vaaratilanteissa lääkehoitosuunnitelman mukaisesti

KotiSaletin lääkehoitosuunnitelma pohjautuu siinä esiteltyihin toimiin. Mahdolliset vaara- tai läheltä-piti käydään yksityiskohtaisesti läpi ja huomioidaan lääkehoitosuunnitelmaa päivitettäessä. Päivitys tapahtuu kerran vuodessa tai tarpeen mukaan.

KotiSaletin lääkehoitosuunnitelma on laadittu Terveystieteiden- ja Hyvinvoinnin laitoksen Turvallinen lääkehoito ja Soiten lääkehoito oppaan pohjalta.

Lääkehoitosuunnitelman laatija,

Krista Kinnunen
Kokkola 22.10.2019

LIITE 1. lääkehoidon perehdytysuunnitelma

KotiSaletin lääkehoidon perehdytysuunnitelma 2019

Perehdytettävät asiat

- KotiSaletin lääkehoitosuunnitelmaa
- Lääkkeiden säilytys asiakkaiden luona/ periaatteet
- LASA ja PVK lääkkeet, Imovane, Opamox, Panacod, Tramal
- Lääkehoidon kirjaaminen
- Kotihoidon lääkinnälliset laitteet
- Potilaan valitusoikeudet
- Toiminta hätätilanteessa

Perehdytys on suoritettuna pvm. paikka

Perehdyttäjän allekirjoitus

LIITE 2. Vanhusten lääkehoidosta

Lääke	Haittavaikutus
Varfariini	Verenvuodot, mustelmat
Tulehduskipulääkkeet	Suoliston verenvuodot, turvotus, verenpaineen nousu, munuaisten vajaatoiminta
Antipsykootit	Jäykkyys, vapina, hypotensio, huimaus, väsymys, aivoverenkierron häiriöt, kaatuilu, ajattelukyvyyn heikkeneminen
Diureetit	Kuivuminen, hypokalemia, -natremia
Opioidit	Ummetus, väsymys, sekavuus
Bentsodiatsepiinit	Sekavuus
Antikolinergiset lääkkeet	Sekavuus, ummetus, virtsaamishäiriöt, kuiva suu, huimaus
Digoksiini	Myrkytysvaara, sekavuus, pulssin lasku
Parkinsonin taudin lääkkeet	Huimaus, väsymys, turvotus
Antibiootit	Allergiset reaktiot, pahoinvointi, ripuli
Diabeteslääkkeet	Hypoglykemia
Beetasalpaajat	Pulssin lasku, verenpaineen lasku
SSRI-masennuslääkkeet	Sekavuus, suolistovuoto, hyponatremia

Kopio Mediecon lääkekurssi

LIITE 3. Potilaan ja hänen omaisensa opastuksen tarkistuslista 2019

Ohje omaiselle ja potilaalle lääkehoidossa (Kopio Soiten lääkehoitosuunnitelmasta)

Potilaan sitoutuminen lääkehoitoon ja lääkitysturvallisuuden edistäminen edellyttää yhdenmukaista ja ristiriidatonta ohjausta ja lääkeneuvontaa. Yhdenmukainen neuvonta varmistetaan sopimalla yhdessä ohjauksen ja neuvonnan kirjallisista ja suullisista käytänteistä työyksiköissä sekä yhteisillä koulutuksilla. Yhdenmukainen neuvonta varmistetaan kirjaamisella (tarkistuslista).

Esimerkiksi:

- miksi uusi lääke on määrätty
- miten lääkettä käytetään/otetaan
- onko lääke kuurimuotoinen
- onko lääke tilapäisesti käytettävä
- onko lääke jatkuvaan käyttöön
- onko lääke ennalta ehkäisevä
- auttaako lääke ja miten, ja mihin oireisiin, esimerkiksi kipuun
- mitkä ovat lääkkeen yhteisvaikutukset muiden lääkkeiden ja ruoan kanssa
- mitä mahdollisia riskejä lääkkeen käyttöön voi liittyä, esimerkiksi varfariini
- tarvitaanko mahdollisia laboratoriokokeita lääkkeen hoitotason mittaamiseen, jne.

Liite4

KOTI Saletti Hoito- ja palvelusuunnitelma	Päiväys
	Henkilötunnus
Asiakkaan nimi	Puhelinnumero
Lähiosoite	Postinumero ja toimipaikka
Suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt	
1. Perustiedot	
Miten ja missä asuu, kenen kanssa, miten tai kuka hoitaa asioinnit, siivoukset, pyykit, muut palveluntuottajat	
Etuudet (hoitotuki, asumistuki, toimeentulotuki, kuljetuspalvelu	
Apuvälineet, kodin muutostyöt, mahdollinen kuntoutus ja sen tavoitteet ja keinot	
Toimintakyky, päivittäisten toimintojen hoitaminen, ravitsemus, hygienia, lääkehoito, liikkuminen	

--

Sairaudet

Aktiviteetit

Terveysteen vaikuttavat tekijät esim. päihteet

Aistitoiminnot

Palveluntarve
----

2. Tavoitteet ja auttamismenetelmät
--

Asiakkaan oma tavoite ja hoitohenkilökunnan asiakkaan toimintakykyä tukeva tavoite. Missä

asioissa asiakas suoriutuu itse ja missä tarvitsee tukea. Missä asioissa pärjäämisen ongelmat, joissa avustetaan. Kirjataan auttamismenetelmät, joilla päästää tavoitteisiin. Miten ja milloin, tarkasti mitä tehdään

- Myös asiakkaan omat keinot tavoitteisiin pääsemiseksi ja läheisten osallistuminen/sitoutuminen hoitoon.
- Muut palveluntuottajat palvelut ja auttamismenetelmät

3. Arviointi

Hoito- ja palvelusuunnitelma päivitetään vuosittain tai tarvittaessa. Asiakas hyväksyy hoito- ja palvelusuunnitelman ja se toimitetaan kirjallisena. Palveluita avattaessa ensimmäistä kertaa asiakkaalta pyydetään hoito- ja palvelusitoumus, jossa hän antaa kirjallisen luvan tietojen käyttöön terveystietojärjestelmässä. Samalla asiakas voi nimetä henkilön, jolle tietoja voi luovuttaa esim. lähiomaisen. Arvioidaan, edetäänkö tavoitteiden suuntaisesti sovituin välein.

- Onko tarvetta muutoksiin, vähentää, muuttaa tai lisätä palveluja
- Asiakkaan näkökulma ehdoton
- Kirjataan palveluiden päättäminen ja päättämisen peruste.

